

The main challenge that is facing before traditional labour law is to remain an effective mechanism for protecting the rights of employers or to be gradually replaced by effective corporate codes of conduction and management of labour resources.

Key words: *wage, regulatory function, minimum wage, race to the bottom, prekarikat.*

УДК 351.72:330.322 (477)

ІНВЕСТИЦІЙНЕ ЗАКОНОДАВСТВО УКРАЇНИ Ю. О. Світлична ПІТРЕБУЄ ВДОСКОНАЛЕННЯ

Україна має розвинуте інвестиційне законодавство, яке приймалося в попередні роки за інших соціально-економічних і політичних умов. На сьогодні інвестиційне законодавство України потребує вдосконалення з урахуванням процесів євроінтеграції та внутрішньодержавних процесів реформування економіки й управління. Систематизацію й модернізацію законодавчого регулювання інвестування, зокрема й іноземного, потрібно здійснити шляхом прийняття єдиного фундаментального закону, який би об'єднав розрізнені нормативно-правові акти з питань інвестування, усунув суперечливість між ними й закріпив ефективний механізм формування та реалізації інвестиційної політики держави. Таким законом має бути Інвестиційний кодекс України як правова основа здійснення всього спектру інвестиційних відносин у країні.

Ключові слова: *інвестиції, законодавство, інвестиційна діяльність, захист, іноземні інвестори, економіка.*

Постановка проблеми. Упродовж останніх років в Україні відбувається винятково важливий і надзвичайно складний процес радикальних реформ, який охоплює всі сфери суспільного життя. Головне завдання соціально-економічних і політичних реформ полягає у виведенні України на магістральний шлях світового розвитку, ліквідації застарілої системи управління економікою. За минулі роки в країні багато що зроблено для впровадження ринкових механізмів, структурної перебудови народного господарства, розвитку конкуренції, роздержавлення власності, децентралізації влади.

Одночасно з цим у процесі реформування національна економіка зазнає певних ускладнень, обумовлених дефіцитом фінансових ресурсів, недосконалістю законодавчого регулювання, недоліками оподаткування, виведенням капіталу за кордон. У цих умовах особливої актуальності набуває залучення іноземних інвестицій у регіони України та їх використання під контролем органів виконавчої влади.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання дослідження процесу залучення іноземних інвестицій та інвестиційної діяльності розглядалися в наукових працях О. Бандурки, Л. Буславої, А. Гайдучко, Ю. Жорнокуя, О. Носової, І. Райніна, О. Семерака, І. Фархутдінова та інших учених. Вивчення опублікованих робіт з цієї теми дозволяє дійти висновку про різноманітність поняття іноземних інвестицій, наявність суперечливостей у правовому регулюванні іноземних інвестицій та потребу додаткового осмислення значення та суті іноземного інвестування в регіональну економіку та порядку управління ними.

Формування цілей. Метою статті є формування пропозицій із вдосконалення інвестиційного законодавства України з урахуванням процесів євроінтеграції та внутрішньодержавних процесів реформування економіки й управління.

Виклад основного матеріалу. Подальший розвиток сучасної економіки України вимагає суттєвої активізації інвестиційної діяльності, пошуку та залучення нових інвесторів, які б на тривалий час вкладали інвестиційні кошти в соціально-економічні проекти, забезпечуючи цим стабільний розвиток важливих галузей економіки. Попри несприятливі соціально-політичні фактори, Україна залишається привабливою для іноземних інвесторів; вона включена у світові процеси суспільного розвитку, є активним гравцем на міжнародному політичному полі, досить інтегрована у світове господарство та зазнає впливу всіх тих чинників позитивного чи негативного характеру, що є у світовій економіці.

За даними Держстату України в 2016 році в економіку України іноземними інвесторами вкладено 4405,8 млн. дол. США прямих інвестицій (акціонерного капіталу) порівняно з 3763,7 млн. дол. США в 2015 році. Станом на кінець 2016 року найвагоміші обсяги надходжень прямих іноземних інвестицій були спрямовані до установ та організацій, що здійснюють фінансову та страхову діяльність – загалом 10 324,4 млн. дол. США та підприємств промисловості – 9550,2 млн. дол. США [1].

Вагомим прикладом розвитку інвестиційного процесу може бути IX Міжнародний економічний форум «Інновації. Інвестиції. Харківські ініціативи» (надалі - Форум), який відбувся в м. Харкові 22 вересня 2017 року.

Форум націлений на розвиток міжнародної економічної інтеграції, демонстрацію наявних можливостей і перспектив розвитку провідних галузей економіки, розбудову дієвої системи державно-приватного партнерства, підвищення конкурентоспроможності регіонів, розгляд практичних дій з реформування місцевого самоврядування й територіальної організації влади в Україні.

Метою Форуму є налагодження співробітництва між міжнародними організаціями, органами публічної влади, громадськими об'єднаннями та бізнесом, а також сприяння розвитку Харківського регіону як потужного, культурного, економічного, інформаційного та інвестиційно привабливого центру України.

Форум, що проходив у Харкові вже дев'ятий рік поспіль, став одним з найбільших інвестиційних заходів в Україні – у 2016 році на ньому зустрілися понад 500 учасників з 16 країн світу, у 2017 році на Форумі були представлені делегації з 30 країн світу, у роботі Форуму взяли участь 15 послів іноземних держав, зокрема трьох країн з найбільшою економікою – США, Китаю, Японії. У результаті роботи Форуму було укладено низку міжнародних угод про інвестування різних об'єктів у Харківській області на десятки мільйонів доларів.

Залучення іноземних інвестицій стримується певною мірою відсутністю належного правового регулювання інвестиційних процесів. Нормативно-правова база регулювання інвестування в Україні нараховує понад 100 різних нормативних актів, серед яких кодекси, закони, укази

Президента України, постанови Ради Міністрів України, нормативно-правові акти центральних органів виконавчої влади, скажімо, Національного банку України, Державного фонду майна України, Антимонопольного комітету України, Державної фіскальної служби України та інших.

Порядок здійснення капіталовкладень нерезидентами в Україні визначається нормами публічного права, що зафіксовані у двох основних блоках законодавства. До першого блоку умовно можна віднести спеціальне інвестиційне законодавство, базовими нормативно-правовими актами якого є:

1. Закон України «Про інвестиційну діяльність» [2], основні положення якого спрямовані на забезпечення рівного захисту прав, інтересів і майна суб'єктів інвестиційної діяльності незалежно від форм власності, а також на ефективне інвестування економіки України, розвитку міжнародного економічного співробітництва та інтеграції. Цим нормативно-правовим актом встановлено загальні правові, економічні та соціальні умови інвестиційної діяльності на території України, визначено загальні положення й порядок здійснення інвестиційної діяльності, державного регулювання інвестиційної діяльності, гарантії прав суб'єктів інвестиційної діяльності, захист інвестицій тощо.

2. Закон України «Про режим іноземного інвестування» [3], положення якого врегульовують відносини, зокрема, щодо державних гарантій захисту іноземних інвестицій, державної реєстрації та контролю за здійсненням інвестицій, діяльності підприємств з іноземними інвестиціями, розгляду спорів тощо.

3. Закон України «Про захист іноземних інвестицій в Україні» [4]. Указаний законодавчий акт спрямований на захист інвестицій, прибутків, законних прав та інтересів іноземних інвесторів на території України. Законом визначено правовий режим діяльності іноземних інвесторів та гарантії держави щодо здійснення інвестиційної діяльності на території України.

4. Закон України «Про інститути спільного інвестування» [5] визначає правові та організаційні основи створення, діяльності та відповідальності суб'єктів спільного інвестування, особливості управління їх активами, встановлює вимоги до складу, структури та зберігання активів, особливості розміщення й обігу цінних паперів інститутів спільного інвестування, порядок та обсяг розкриття інформації інститутами спільного інвестування для залучення та ефективного розміщення фінансових ресурсів інвесторів тощо.

Важливе значення для розвитку інвестиційної діяльності мають Закони України «Про підготовку та реалізацію інвестиційних проектів за принципом «єдиного вікна» [6] та «Про стимулювання інвестиційної діяльності у пріоритетних галузях економіки з метою створення нових робочих місць» [7].

У цьому блоці нормативних документів визначаються додаткові базові поняття щодо інвестицій (іноземних інвестицій), інвестиційної діяльності, інвестиційного проекту, об'єктів і суб'єктів інвестиційної діяльності та їх прав і обов'язків, гарантій захисту іноземних інвестицій, взаємодії інвесторів з органами державної влади, форм і методів спільного інвестування тощо.

В основному в Україні використовуються ті ж інструменти державного регулювання іноземного інвестування, що й у більшості зарубіжних країн. Зокрема, це: надання інвесторам податкових та митних пільг, дотацій, субсидій та субвенцій, застосування норм пришвидшеної амортизації, використання механізму державно-приватного партнерства, необхідність проведення експертизи інвестиційних проектів, визначення умов користування природними ресурсами, надання державних і місцевих гарантій для забезпечення виконання боргових зобов'язань за запозиченнями суб'єкта господарювання, ліцензування деяких видів господарської діяльності, встановлення в деяких випадках державних фіксованих та регульованих цін і тарифів, надання кредитів на пільгових умовах тощо [8].

Другий блок нормативно-правових актів є набагато ширшим і вміщує документи, що регулюють взаємовідносини у сфері зовнішньоекономічної, інноваційної, митної, податкової, валютної, бюджетної, кредитної, підприємницької та інших видів діяльності. Особливістю вітчизняного інвестиційного законодавства є те, що окремі аспекти в інвестиційній сфері, окрім вищевказаних нормативно-правових актів, регулюються також нормами господарського, податкового, валютного, банківського, фінансового, митного, цивільного й земельного законодавств, іншими правовими актами про приватизацію, підприємництво, інноваційну діяльність, цінні папери та фондовий ринок, концесії тощо.

До такого законодавства слід віднести положення про інвестування Податкового, Господарського, Цивільного, Земельного кодексів і законів України «Про інноваційну діяльність», «Про фінансовий лізинг», «Про концесії», «Про угоди про розподіл продукції», «Про регулювання містобудівної діяльності», «Про комплексну реконструкцію кварталів (мікрорайонів) застарілого житлового фонду», «Про цінні папери та фондовий ринок», «Про державне регулювання ринку цінних паперів в Україні», «Про господарські товариства», «Про акціонерні товариства», «Про холдингові компанії в Україні», «Про стимулювання розвитку регіонів», «Про транскордонне співробітництво» тощо.

Значну частину законодавства, що регулює інвестиційну діяльність, складають міжнародні правові акти, учасником яких є Україна: багатосторонні міжнародні угоди, конвенції, спрямовані як на захист іноземних інвестицій, так і на врегулювання інших питань. До таких документів можна віднести, зокрема, Конвенцію про порядок вирішення інвестиційних спорів між державами та іноземними особами від 18 травня 1965 року [9].

Окрім того, в інвестиційній сфері діють міжурядові угоди про сприяння та взаємний захист інвестицій, що укладаються урядом України з урядами відповідних країн, та якими регулюються окремі питання взаємин сторін такого договору в галузі інвестиційної діяльності.

Проте аналіз стану правового регулювання в інвестиційній діяльності України свідчить про те, що інвестиційне законодавство потребує подальшого вдосконалення, адже попри розгалужену систему правових актів твердити про цілісну та взаємоузгоджену систему законодавства наразі передчасно.

Одна з головних проблем – відсутність збалансованого, системного й уніфікованого регулювання інвестиційних правовідносин, притому, що масив інвестиційного законодавства надто розгалужений і продовжує зростати. Зберігаючи й народжуючи нові прогалини й протиріччя, окремі правові акти з нового законодавства сприяли не стільки вирішенню, скільки виникненню проблем у регулюванні інвестиційних відносин. Багато нормативних правових актів найчастіше не виконують уповні своїх регулятивних функцій через заплутаність або розкиданість нормативних положень у різних документах. Істотна проблема – низька ефективність правових норм, що помітна в ситуаціях, коли ці норми, незважаючи на їхній певний характер, або ігноруються, або не діють де-факто, або коли застосування цих норм утруднено через їх недостатню конкретність, протиріччя з іншими нормами, що регулюють ті ж правовідносини [10].

Відтак практиками й ученими відзначаються недоліки та обмеження податкового законодавства, що негативно впливають на стан іноземного інвестування, зокрема: заборона підприємствам, крім тих, що здійснюють діяльність у сфері інформаційних технологій, вносити до складу витрат у податковому обліку вартість товарів, робіт і послуг, отриманих від фізичних осіб-підприємців, які є платниками єдиного податку; обмеження щодо віднесення до складу витрат платежів роялті, а також оплати консалтингових, рекламних, маркетингових та інжинірингових послуг, що підлягають сплаті нерезидентам; відсутність витрат з просування товарів, робіт, послуг і торгових марок у переліку витрат у податковому обліку; позбавлення новостворених підприємств права на податковий кредит на початку їхньої діяльності; несправедливий підхід щодо застосування податку на додану вартість (ПДВ) для окремих галузей, наприклад, зернотрейдерів, аудиторів, консультантів, бухгалтерів, юристів, розробників програмного забезпечення (операції цих видів діяльності не оподатковуються ПДВ) [11, с. 4-5].

Висновки. Проблемним, а водночас й важливим питанням упродовж усього періоду формування нормативно-правової бази іноземного інвестування в Україні є порядок і умови реєстрації інвестицій. Залишаються не визначеними терміни реєстрації, оплати реєстрації та переліку потрібних документів для реєстрації, що можуть відрізнятись залежно від вимог органу реєстрації (яким, власне, залишаються місцеві державні адміністрації). Тому пільги підприємствам надаються лише після внесення належно зареєстрованих інвестицій. Перелічені вище проблеми у сфері інвестиційної діяльності здебільшого можуть бути вирішені з прийняттям Інвестиційного кодексу України, що врегулював би різні аспекти інвестиційної діяльності. Ухваленням цього кодексу вдалося б систематизувати всі законодавчі акти у сфері інвестування та зробити їх дієвими. Адже якщо виходити із законодавчої точки зору, то видається, що всі закони в нас існують, але ефективно не працюють.

Інвестиційний кодекс України має бути укладений так, щоб гарантувати іноземним інвесторам недискримінацію з боку країни, що

приймає; можливість швидко та вільно переводити за кордон їх прибутки, дивіденди та інші фонди й активи; відсутність експропріації без відповідної компенсації; можливість звернення до міжнародного арбітражу для вирішення суперечок, що виникають з урядом України та/або з вітчизняними компаніями.

Використані джерела:

1. Інформаційно-аналітичні матеріали щодо інвестиційного клімату в Україні за 2016 рік [Електронний ресурс] - Режим доступу: <http://www.me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=a733fa03-c953-4951-b59c-058b7a14264e&title>.

2. Про інвестиційну діяльність: закон України від 18.09.1991 № 1560-XII [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. - Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1560-12>.

3. Про режим іноземного інвестування: закон України від 19.03.1996 № 93/96-ВР [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. - Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/93/96-вр>.

4. Про захист іноземних інвестицій: закон України від 18.09.1991 № 1560-XII [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. - Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1560-12>.

5. Про інститути спільного інвестування: закон України від 15.03.2001 № 2299-III [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. - Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2299-14>.

6. Про підготовку та реалізацію інвестиційних проектів за принципом «сдиного вікна»: закон України від 21.10.2010 № 2623-VI [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. - Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2623-17>.

7. Про стимулювання інвестиційної діяльності у пріоритетних галузях економіки з метою створення нових робочих місць від 06.09.2012 № 5205-VI [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. - Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/5205-17>.

8. Герзанич В.М. Шляхи вдосконалення нормативно-правового регулювання іноземного інвестування в Україні / В.М. Герзанич, І.І. Черленяк, В.М. Бондаренко [Електронний ресурс] - Режим доступу: http://www.dy.nayka.com.ua/pdf/10_2015/4.pdf.

9. Конвенція про порядок вирішення інвестиційних спорів між державами та іноземними особами [Електронний ресурс] - Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_060.

10. Бойчук Р.П. Деякі проблеми модернізації інвестиційного законодавства України на сучасному етапі / Р.П. Бойчук. - [Електронний ресурс] - Режим доступу: <http://ndipzir.org.ua/wp-content/uploads/2014/11/Boychuk.pdf>.

11. Воронин А. Евро-2012: экономические итоги / А. Воронин [Электронный ресурс] // Зеркало недели. - 2013. - 14 июня (№ 21). - Режим доступа: <http://gazeta.zn.ua/business/evro-2012-ekonomicheskietogi.html>.

Стаття надійшла до редакції 01.09.2017

Светличная Ю. А. Инвестиционное законодательство Украины требует совершенствования

Украина имеет развитое инвестиционное законодательство, которое принималось в предыдущие годы в других социально-экономических и политических условиях. Сейчас инвестиционное законодательство Украины требует усовершенствования с учетом процессов евроинтеграции и внутригосударственных процессов реформирования экономики и управления. Систематизацию и модернизацию законодательного регулирования инвестирования, в т.ч. и иностранного, необходимо осуществить путем принятия единого фундаментального закона, который бы объединил разрозненные нормативно-правовые акты по вопросам инвестирования, устранил противоречия между ними и закрепил эффективный механизм формирования и реализации инвестиционной политики государства. Таким законом должен быть Инвестиционный кодекс Украины как правовая основа осуществления всего спектра инвестиционных отношений в Украине.

Ключевые слова: *инвестиции, законодательство, инвестиционная деятельность, защита, иностранные инвесторы, экономика.*

Svitlychna Yu. Investment Legislation of Ukraine Needs Improving

Ukraine has a developed investment law, which was adopted in previous years and in other socio-economic and political conditions. Currently, Ukraine's investment legislation needs to be improved taking into account the processes of European integration and internal processes of reforming the economy and governance. The terms for registration, payment for registration and a list of necessary documents for registration, which may vary depending on the requirements of the registering body are uncertain.

Systematization and modernization of legislative regulation of investment, including and foreign, must be made by adopting a single fundamental law that unites the disparate regulations on investment issues, eliminates the contradictions between them and enshrines an effective mechanism for the formation and implementation of the investment policy of the state. Such an Act should be the Investment Code of Ukraine as the legal basis for implementing the entire spectrum of investment relations in Ukraine. The law must be constructed in a way as to guarantee foreign investors: non-discrimination by the host country; the ability to transfer their profits, dividends and other funds and assets quickly and freely; absence of expropriation without adequate compensation; the possibility of applying for international arbitration in order to resolve disputes that arise with the Government of Ukraine and/or with domestic companies.

Key words: *investment, legislation, investment activity, protection, foreign investors, economy.*

УДК 349.6:346.12:342.92:349.415:347.4

О. А. Третьуб

**ГАЛУЗЕВА ПРИРОДА
ПРАВОВІДНОСИН У СФЕРІ
ПОВОДЖЕННЯ З ВІДХОДАМИ**

У статті досліджено фундаментальну проблему галузевої природи правовідносин у сфері поведження з відходами.

Підкреслено, що суспільні відносини у сфері поведження з відходами регулюються нормами різної галузевої належності, зокрема еколого-правовими